

Gegevensautoriteit Natuur krijgt 20 miljoen

Rik Nijland

Begin juli is prof. dr. Jan van Groenendaal door de minister van LNV benoemd tot Gegevensautoriteit Natuur. Hij gaat zich bezighouden met de verbetering van de beschikbaarheid en de betrouwbaarheid van natuurgegevens. Steun ondervindt hij daarbij van een bureau, zes man sterk, dat in Utrecht wordt gevestigd.

Van Groenendaal moet, aldus het ministerie, 'een oplossing bieden voor de huidige spanning die bestaat tussen economische ontwikkeling en behoud van de biodiversiteit'. Die ontaardt vaak in een strijd over de kwaliteit van natuurgegevens – komt de Zandhagedis nu wel of niet voor – en welke consequenties aan die gegevens moeten worden verbonden. De Gegevensautoriteit dient de gegevensstroom te verbeteren, de kwaliteit te waarborgen en erop toe te zien dat er in de ruimtelijke ordening rekening wordt gehouden met de natuur én dat daarbij dan ook de best mogelijke natuurgegevens worden ingezet. 'Uiteindelijk', aldus Van Groenendaal, 'moet dat duidelijk maken waar rekening dient te worden gehouden met beschermde soorten en waar ruimte is om te bouwen en te ondernemen. Bij voorkeur zonder dat daar een conflict over ontstaat.'

De Gegevensautoriteit gaat bij zijn werk gebruik maken van bestaande initiatieven. Eén van de belangrijkste is EcoGRID, een computersysteem in ontwikkeling bij de Universiteit van Amsterdam. Dat bundelt natuurgegevens die bij verschillende organisaties zijn verzameld, ongeacht met welk systeem ze in de computer zijn opgeslagen (zie ook De Levende Natuur 107 (6): 290). Met deze digitale infrastructuur kunnen in de toekomst snel diverse gegevens over een gebied worden samengevoegd, of die nu zijn vastgelegd door een waterschap, Natuurmonumenten, of een PGO - particuliere gegevensverzamelende organisatie- zoals SOVON. Daarnaast is er al het bestaande Natuurloket, waar gegevens zijn op te vragen over het voorkomen van beschermde planten en dieren in Nederland. Een dergelijke intermediair blijft nodig, aldus Van Groenendaal, maar hij verwacht dat de kwaliteit en beschikbaarheid van de informatie door de komst van de Gegevensautoriteit op den duur 'sterk zal verbeteren'. Allereerst begint Van Groenendaal met de opbouw van de Gegevensautoriteit. Hij wordt terzijde gestaan door een Programmaraad van gebruikers, onder meer vanuit particuliere adviesbureaus en de bouw. Daarnaast is er een wetenschappelijke adviesraad in wording die Van Groenendaals werk ondersteunt en tegen het licht houdt. Die heeft voor zijn nieuwe rol 20 miljoen euro toegezegd gekregen van het ministerie, voor de eerste vier jaar. Daarna moet de Gegevensautoriteit zichzelf kunnen bedruipen uit eigen opbrengsten, met name op te brengen door de gebruikers van de natuurinformatie.

Roy Kleukers van de European Invertebrate Survey - Nederland, een PGO, ziet de komst van Van Groenendaal als een positieve ontwikkeling. 'Onze gegevens worden nu vooral door liefhebbers geraadpleegd; het is goed als die een breder maatschappelijk doel dienen, bijvoorbeeld als ze ook in de bouwwereld worden gebruikt.'

Ook Frank Saris, zelf één van de kwartiermakers voor de Gegevensautoriteit en directeur van SOVON is positief. 'Ik denk wel dat ik intern heel wat uit te leggen heb. Onze gegevens zullen meer en meer een rol gaan spelen in de besluitvorming. Dat betekent ook dat die kunnen leiden tot beslissingen waar onze vrijwilligers tegen zijn. Aan de andere kant zie ik, dat op basis van goede informatie ook betere beslissingen worden genomen. Onze gegevens tellen meer en meer mee tot op het hoogste niveau in de besluitvorming; die maatschappelijke waardering is er nu.'

Interview: Jan van Groenendael, makelaar in natuurinformatie

Wanneer bent u gevraagd voor deze functie?

'In december ben ik benaderd om deze taak op me te nemen. Maar de voorbereidingen voor de Gegevensautoriteit zijn al veel langer gaande, al bijna twee jaar. Door de universiteit in Nijmegen ben ik voor twee dagen in de week gedetacheerd; de andere twee dagen blijf ik hoogleraar aquatische ecologie. Over drie jaar ga ik met pensioen. Dan moet de Gegevensautoriteit op poten staan.'

U wordt makelaar in informatie?

'Inderdaad. Er is in Nederland denk ik geen vierkante meter waar niet wel eens een libellenvanger of een vogelaar zijn oog over heeft laten gaan. Het is een uitdaging om al die informatie zo te ordenen en te gebruiken dat er optimaal rekening met de natuur wordt gehouden. Onze taak zal het zijn, te zorgen dat die informatie beschikbaar is en de kwaliteit ervan te bewaken en te waarborgen. Maar de Gegevensautoriteit kan ook aan de bel trekken als bijvoorbeeld bij procedures voor infrastructurele werken onvoldoende, of ons inziens verkeerde natuurgegevens worden gebruikt. In dat geval geef ik een onafhankelijk oordeel. Dan ben ik dus meer dan informatiemakelaar.'

'Daarnaast kunnen we organisaties ondersteunen bij de verbetering van de gegevensverzameling, bijvoorbeeld door te helpen bij het organiseren van cursussen voor de vrijwilligers. Of misschien wel door het leveren van PDA's, minicomputers om tijdens het veldwerk gegevens op te slaan.'

Er is veel bekend over de Nederlandse natuur, zegt u, maar hoe boort u die informatie aan?

'De informatiedichtheid is enorm, maar de gegevens zijn verspreid opgeslagen en van wisselende kwaliteit. Dankzij EcoGRID, dat de Universiteit van Amsterdam ontwikkelt voor de Gegevensautoriteit, kunnen we binnen afzienbare tijd die informatie koppelen, waar en met welke software die ook is opgeslagen.'

Door het koppelen van al die gegevens, van vegetatie tot loopkevers, gaat er een nieuwe wereld open. De som is veel meer dan de delen. Op den duur kunnen we ook verbanden gaan leggen met bijvoorbeeld de bodemkaart of met Google Earth.'

'In sommige gevallen zal het toch nog nodig zijn aanvullende informatie te verzamelen. Van de natuurgebieden weten we wel voldoende, bovendien zijn die overwegend redelijk beschermd, maar de problemen zitten hem vooral in de gebieden daarbuiten, waar veel meer belangen spelen. Daar komt dat leger aan vrijwilligers, dat de meeste informatie verzamelt, nu juist wat minder vaak. We hebben daarom offertes gevraagd aan onderzoeksbureaus, om lacunes in te vullen met recente informatie.' De proef op de som is het eerste pilot-project dat we uitvoeren in Haaglanden, rondom Den Haag, waar veel grote ingrepen op de rol staan en waar we trachten de brug tussen economie en ecologie tot stand te brengen.

Dat lijkt me een probleem. Hoe vergelijk je oude gegevens met recente waarnemingen. Hoe gooi je dat op een hoop?

'Alleen als een soort gisteren is gezien, weet je ook zeker dat die ter plekke daadwerkelijk aanwezig is. Onze taak is het óók om aan

de hand van alle verzamelde gegevens, recent en oud, kansencarten te maken. Bij een enkele waarneming van bijvoorbeeld een Zandhagedis, een paar jaar terug, terwijl uit alle gegevens blijkt dat het gebied sindsdien zwaar achteruit is gegaan, zal de Gegevensautoriteit aangeven dat de waarde van die waarneming van gering belang is. Ook die interpretatie hoort bij ons werk. Die is ook essentieel voor ondernemers en beleidsmakers, die moeten al in de planfase weten waar ze tegen serieuze problemen kunnen aanlopen.'

Maar als die Zandhagedis er toch zit? Hij is en blijft een beschermde soort!

'Je moet denk ik niet tot in extremis de wet willen toepassen; informatie moet op waarde worden geschat op basis van het totaalplaatje. Gaat het hier om een kerngebied voor de betreffende soort of om een losse waarneming? Ook dat is voor de kwaliteitsborging van groot belang. We hebben in Nederland behoefte aan creatieve oplossingen, niet aan conflicten. Wel moet dan gewaarborgd zijn dat de natuur al vroegtijdig in de planvorming wordt betrokken. Dat staat of valt met goede informatie.'

Zijn alle gegevens verzamelende organisaties bereid hiervoor hun gegevens af te staan?

'Tot nu toe lopen de onderhandelingen met de VOFF zeer vooruit. Er is een grote bereidheid mee te denken, om die maatschappelijke verantwoordelijkheid te dragen. De particuliere gegevensverzamelende organisaties zijn wel erg beducht dat hun gegevens commercieel worden gebruikt door allerlei bureaus zonder dat de eigen organisatie daar beter van wordt. Bovendien is men als de dood dat de politiek of plannenmakers hun gegevens misbruiken of eenzijdig interpreteren. Wij zullen ze vertrouwen moeten geven dat we zorgvuldig met hun informatie omgaan en

daarom zitten ze ook als gelijkwaardige partij mee aan tafel bij de ontwikkeling van het EcoGRID. Punt blijft natuurlijk wel dat de aangedragen informatie kan leiden tot een beleidsbeslissing waar natuurbeschermers fel tegen gekant zijn.'

Biologen bepalen dan waar de natuur verstoord kan worden?

'Dat is soms onvermijdelijk. De conflicten die we nu vaak beleven rond natuurgegevens zijn volstrekt contra-productief. Laten we positief zijn, laten we op basis van de beste natuurgegevens al in een voorfase goed nadenken over creatieve oplossingen. Ik denk dat de natuur daar op den duur meer bij is gebaat.'

Als bijvoorbeeld de aanleg van een snelweg wordt tegengehouden vanwege de bescher-

ming van het Zeggekorfsakje – juridisch een sterk punt, maar een soort die inmiddels veel minder zeldzaam blijkt te zijn –, terwijl voorbij wordt gegaan aan andere meer inhoudelijke argumenten, dan zijn we op de verkeerde weg, zowel voor de ondernemer als voor het draagvlak in de samenleving voor het behoud van biodiversiteit. Laten we proberen er hier in ons dichtbevolkte land een proeftuin voor Europa van te maken; hoe je de natuur een belangrijke rol geeft in de planvorming.'

Prof. dr. Jan van Groenendael is de nieuwe Gegevensautoriteit Natuur.